

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
ПРАВО

Випуск 89

— *Частина 1* —

Ужгород, 2025

Журнал включено до категорії «Б» щодо видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук
(Наказ МОН України від 26.11.2020 № 1471 Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства від 26 листопада 2020 року та внесення змін до наказів Міністерства освіти і науки України від 2 липня 2020 року № 886, від 24 вересня 2020 року № 1188).

Науковий вісник включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Бисага Юрій Михайлович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Белов Дмитро Миколайович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Заборовський Віктор Вікторович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу, директор НДІ теорії та практики правосуддя юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ:

Белова Мирослава Володимирівна – доктор юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Берч Вероніка Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Бисага Юрій Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правових дисциплін Карпатського університету ім. Августина Волошина;

Брочкова Катаріна – доктор хабілітований, кандидат юридичних наук, доктор філософії (Словацька республіка);

Булеца Сібілла Богданівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Гарагонич Олександр Васильович – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри господарського права та господарського процесу Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Гомонай Василь Васильович – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Греца Ярослав Васильович – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Дешко Людмила Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Жежсихова Мартина – кандидат юридичних наук, доцент Університету імені П.Й.Шафарика (м. Кошице, Словацька Республіка);

Ковач Юліус – доктор юридичних наук, професор, проректор Панєвропської високої школи (м. Братіслава, Словацька Республіка);

Кучарик Рудольф – доктор філософії (Словацька Республіка);

Лазур Ярослав Володимирович – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Манзюк Василь Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Мендєшул Марія Василівна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Мраз Станіслав – доктор юридичних наук, професор, ректор Університету Данубіус (м. Сладковічево, Словацька Республіка);

Ондрова Юлія – кандидат юридичних наук, доцент Університету імені П.Й. Шафарика (м. Кошице, Словацька Республіка);

Палінчак Микола Михайлович – доктор політичних наук, професор, декан факультету міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Рогач Іван – кандидат юридичних наук, доцент, юридичний факультет Університету Данубіус (м. Сладковічево, Словацька Республіка);

Рогач Олександр Янович – доктор юридичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Фрідманський Роман Михайлович – кандидат юридичних наук, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Чечерський Віктор Іванович – доктор юридичних наук, офіс Генерального прокурора.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет», протокол № 07 від 30.06.2025 р.

Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія KB № 21500-11300Р,
видане Державною реєстраційною службою України 24.11.2014 р. Офіційний сайт видання: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/>

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ

Балацька О.Р., Кушнір І.М. ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ЕПОХУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	11
Верхотурова М.А. ЗАКОНОДАВСТВО ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО, РУСЬКОГО І ЖЕМАЙТІЙСЬКОГО ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ.....	17
Волохов О.С. ПУБЛІЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ ЯК ЕТАП ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ТА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ.....	26
Грекул-Ковалик Т.А., Торончук І.Ж. РЕКТОРИ-ЮРИСТИ «ФРАНЦІСКО-ЙОЗЕФІНИ» (1875–1918 РР.): ВНЕСОК У СТАНОВЛЕННЯ ПРАВНИЧОЇ ШКОЛИ НА БУКОВИНІ.....	35
Дашковська О.Р., Яворський В.О. ПРИНЦИП «STARE DECISIS» В УКРАЇНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ ВИКЛИКИ.....	42
Дідич Т.О., Дворак С.Ю. ВОЄННИЙ СТАН В СИСТЕМІ УМОВ ДІЇ ПРАВА: МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІЗНАННЯ.....	49
Задорожний Ю.А. ПРИНЦИПИ ПРАВА ЄВРОПИ: ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.....	55
Іванів А.Р. ПРЕЦЕДЕНТНИЙ ХАРАКТЕР РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЇХ МІСЦЕ В СИСТЕМІ ВІТЧИЗНЯНОГО ПРАВА.....	60
Іванов С.Ю. РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	70
Кельбя С.Г. ОСНОВИ ПРАВОВЛАДДЯ У ПРАВОВОМУ ВЧЕННІ АРИСТОТЕЛЯ.....	76
Колодій А.М., Лапко А.Г., Хальота А.І. КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: СУЧАСНА ТЕОРІЯ РОЗУМІННЯ.....	81
Котенко М.В. ВІДНОСИНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЇХ АКсіОЛОГО-ПРАВОВИЙ ВИМІР.....	89
Кравчук С.М. ТЕХНОГЕННА ЛЮДИНА МАЙБУТНЬОГО – СВОБОДА ЧИ СУБ'ЄКТИВНЕ ПРАВО (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ РОЗДУМИ).....	94
Марушак Я.С. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ ТА ЧОМУ НАШІЙ ДЕРЖАВІ ПОТРІБНА ДВОПАРТІЙНА СИСТЕМА.....	115
Олійник Б.І. ФЕНОМЕН ПРАВОТВОРЧОСТІ ТА ЙОГО ОСМИСЛЕННЯ У ПРАВОВИХ ВЧЕННЯХ ЕПОХИ ПРОСВІТНИЦТВА.....	121
Переш І.Є., Щока С.В. СТАНОВЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ: КЛЮЧОВІ ЕТАПИ В ЕВОЛЮЦІЇ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ.....	127
Петренко А.А. ДЕМОКРАТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСМИСЛЕННЯ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ.....	136

Попович Т.П. ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: МАЙБУТНЄ ЧИ ІЛЮЗІЯ?.....	144
Россіхін В.В., Омаров А.М., Россіхіна Г.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ПРИНЦИПИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	150
Саміло Г., Романцов Ю. ЗАКОНОДАВЧІ МЕХАНІЗМИ КОНТРОЛЮ НАД ІНФОРМАЦІЙНИМ ПРОСТОРОМ В ІНФОРМАЦІЙНИХ АВТОКРАТІЯХ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	156
Санжарова Г.Ф., Бак В.І., Санжаров В.А. ПРАВОВІ РАМКИ КІБЕРБЕЗПЕКИ ТА ПОЛІТИКА ЗАХИСТУ КІБЕРПРОСТОРУ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА.....	163
Сашенко М.І. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВПЛИВУ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ.....	169
Холод Ю.А. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ІДЕЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ.....	176
РОЗДІЛ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО	
Балинська О. СТИЛІЗОВАНА ДЕРЖАВНА СИМВОЛІКА УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ ТА МЕЖІ ВИКОРИСТАННЯ.....	183
Воронов М.М. НОВА ПАРАДИГМА ЛОКАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ.....	190
Зінченко О.В. КОНСТИТУЦІЯ КАТАРУ: ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ.....	198
Івасюк О.І. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ПОНЯТТЯ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ УКРАЇНИ, ЛИТВИ ТА ЕСТОНІЇ.....	205
Козинець О.Г., Лугина Є.Ю. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ.....	210
Колб О.С., Пирого І.С. ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ.....	216
Корнякова Т.В. ПРИНЦИП ЕФЕКТИВНОСТІ В КОНВЕНЦІЙНОМУ МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ.....	222
Марущак Н.В. АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ ДЕРЖАВИ: ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	228
Матат А.В. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ХАРТІЇ ЄС ПРО ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРАВА.....	235
Монастирський М.В. ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО РЕФЕРЕНДУМУ.....	240
Продан В.І. ЦИФРОВЕ ЗАБУТТЯ ЯК ПРОЄКЦІЯ П'ЯТОГО ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ДО ФОРМУВАННЯ НОВОГО ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ.....	247
Скрипнюк О.В., Марцеляк О.В. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ВИБОРЧОГО ПРАВА У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ЧАС: БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ Й ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ.....	253

Чорнолуцький Р.В. НОРМОПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІМАНЕНТНА СКЛАДОВА ПРАВОТВОРЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА МИРОБУДІВНИЦТВА.....	260
Щербатюк І.О. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	266
РОЗДІЛ 3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО	
Баранкова В.В. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛАТИНСЬКОГО НОТАРІАТУ ТА НОТАРІАТ УКРАЇНИ.....	273
Бугайцев В. СУДОВА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ Ч. 2 СТ. 432 ЦПК УКРАЇНИ: ПИТАННЯ УНІВЕРСАЛІЗМУ ПРАВОВИХ ПІДХОДІВ.....	284
Грошко Б.Б. СУДОВА ПРАКТИКА ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ В ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	292
Гужва А.М. КАУЗА ДОГОВОРУ: ПРОЛЕГОМЕНИ ДО ВИБОРУ ПРАВОВОЇ МОДЕЛІ ПІД ЧАС РЕКОДИФІКАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	299
Данко В.Й. ВПЛИВ РІШЕНЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ НА РЕАЛІЗАЦІЮ НОРМ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ: ОКРЕМІ ПРАВАЗАСТОСОВЧІ ПИТАННЯ.....	310
Зінсу О.І., Акпо Р. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОКРЕМІ АСПЕКТИ СПАДКОВОГО ПРАВА В СУЧАСНІЙ ТА У ТРАДИЦІЙНІЙ ДОКТРИНІ ЗАХІДНОЇ АФРИКИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ В РЕСПУБЛІЦІ БЕНІН).....	316
Івченко Д.Ю. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН, ОБ'ЄКТОМ ЯКИХ Є ТИМЧАСОВІ СПОРУДИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	324
Кавин О., Тарасенко Х.Ю. ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМЦІВ НЕДІЄЗДАТНИМИ В УКРАЇНІ.....	332
Канарик Ю.С. ПУБЛІЧНО-ПРАВОВА ОХОРОНА КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ.....	337
Коваль І.Ф., Ведешина Я.О. ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ, ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК І НОРМАТИВНОЇ ДЕТАЛІЗАЦІЇ.....	343
Конопка У. ПОНЯТТЯ «ЖИТЛО» КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРАКТИКИ ЄСПЛ.....	349
Криволапов Б. ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСУДНОСТІ У ТРАНСКОРДОННИХ СПОРАХ ЩОДО ОБ'ЄКТІВ МИСТЕЦТВ.....	354
Кронда О.Ю., Михайлюк В.В. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ДОБРЕ ВІДОМИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК.....	360
Лопатнюк В.А. ПРАВОВА ОХОРОНА БАЗ ДАНИХ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ПРАВОМ ЄС.....	368

Немічев Д.А., Петренко С.А. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ.....	375
Островський А.М. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТОРІН ЗА ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ЩО ВИПЛИВАЮТЬ З ДОГОВОРУ ПОСТАЧАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ ЧЕРЕЗ ПРИЄДНАНУ МЕРЕЖУ.....	384
Панасюк К.Т. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ПАЛАТИ УКРНОІВІ.....	390
Приз О.О. РОЛЬ ІНСТИТУТУ ДОВІРЧОЇ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ПРАВОВОМУ МЕХАНІЗМІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ.....	396
Рахімова М.С. ДОСТУП ДО ІНТЕРНЕТУ – УНІКАЛЬНЕ ПРАВО, ЕЛЕМЕНТ ПРАВА НА ГІДНЕ ЖИТТЯ АБО ЗАСІБ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ ПРАВО НА ГІДНЕ ЖИТТЯ?.....	401
Романенко В.О. ФОРМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА УЧАСТЬ В УПРАВЛІННІ ГОСПОДАРСЬКИМ ТОВАРИСТВОМ.....	407
Сологуб Ю.А. ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ.....	413
Тарасенко Л.Л., Тарасенко Х.Ю. ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ: ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	419
Терех О.А. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	427
Улінець І.О. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ.....	432
Худа В.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ Й ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	438
Цибульська О.Ю. LEGATUM & FIDEICOMMISSUM В СУЧАСНОМУ СПАДКОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ ЄС.....	443
Шалугіна О.Р. МАШИННЕ НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ АВТОРСЬКОМУ ПРАВУ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРАВА ЄС ТА УКРАЇНИ.....	448
Юзько Т.М., Слугоцька В.М., Швець Л.В. СУДОВА ПРАКТИКА ТА ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА В УМОВАХ ПРАВОВОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	454

CONTENTS

SECTION 1. THEORY AND HISTORY OF THE LAW AND THE STATE; HISTORY OF POLITICAL AND LEGAL DOCTRINES

Balatska O.R., Kushnir I.M. THE PRINCIPLE OF THE RULE OF LAW IN THE ERA OF DIGITALIZATION.....	11
Verkhoturova M.A. LEGISLATION OF THE GRAND DUCHY OF LITHUANIA, RUTHENIA, AND SAMOGITIA AS A SOURCE OF LEGAL REGULATION OF ARMS CIRCULATION IN UKRAINE.....	17
Volokhov O.S. PUBLIC CONSULTATIONS AS A PHASE OF LAWMAKING IN UKRAINE: EFFECTIVENESS OF LEGAL MECHANISMS AND INTERNATIONAL STANDARDS.....	26
Hrekul-Kovalyk T.A., Toronchuk I.Zh. RECTOR-JURISTS OF THE FRANZ JOSEPH UNIVERSITY (1875–1918): CONTRIBUTION TO THE FORMATION OF THE LEGAL SCHOOL IN BUKOVYNA.....	35
Dashkovska O.R., Yavorskyi V.O. THE PRINCIPLE OF «STARE DECISIS» IN THE UKRAINIAN LEGAL SYSTEM: THEORETICAL AND LEGAL FOUNDATIONS AND PRACTICAL CHALLENGES.....	42
Didych T.O., Dvorak S.Yu. MARTIAL STATE IN THE SYSTEM OF CONDITIONS OF ACTION OF LAW: METHODOLOGICAL ASPECTS OF COGNITION.....	49
Zadorozhny Yu.A. PRINCIPLES OF EUROPEAN LAW: THEORETICAL AND HISTORICAL.....	55
Ivaniv R.A. THE PRECEDENTIAL NATURE OF EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS DECISIONS AND THEIR PLACE IN THE DOMESTIC LEGAL SYSTEM.....	60
Ivanov S.Yu. THE ROLE OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE PROCESS OF FORMATION OF STATE POWER: HISTORICAL AND LEGAL ASPECT.....	70
Kelbia S.G. THE FOUNDATIONS OF THE RULE OF LAW IN THE LEGAL DOCTRINE OF ARISTOTLE.....	76
Kolodiy A.M., Lapko A.G., Khalota A.I. THE CONCEPT OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE: A MODERN THEORY OF UNDERSTANDING.....	81
Kotenko M.V. INTELLECTUAL PROPERTY RELATIONS AND THEIR AXIOLOGICAL AND LEGAL DIMENSION.....	89
Kravchuk S.M. TECHNOGENIC MAN OF THE FUTURE – FREEDOM OR SUBJECTIVE RIGHT (THEORETICAL, LEGAL AND PHILOSOPHICAL REFLECTIONS).....	94
Marushchak Y.S. THE HISTORY OF POLITICAL PARTIES IN INDEPENDENT UKRAINE AND WHY OUR COUNTRY NEEDS A TWO-PARTY SYSTEM.....	115
Oliynyk B.I. THE PHENOMENON OF LAWMAKING AND ITS UNDERSTANDING IN LEGAL DOCTRINE OF THE AGE OF ENLIGHTENMENT.....	121
Peresh I.Y., Shchoka S.V. THE FORMATION OF LEGAL DEONTOLOGY: KEY STAGES IN THE EVOLUTION OF THE LEGAL PROFESSION.....	127

Petrenko A.A. DEMOCRATIC CONTROL IN THE LEGAL SYSTEM OF THE EUROPEAN UNION: THEORETICAL FOUNDATIONS OF UNDERSTANDING AND MAIN PROBLEMS OF MODERN DEVELOPMENT.....	136
Popovych T.P. LEGAL PERSONALITY OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: FUTURE OR ILLUSION?.....	144
Rossikhin V.V., Omarov A.M., Rossikhina H.V. CONCEPTUAL BASIS AND PRINCIPLES OF HR POLICY.....	150
Samilo H., Romantsov Yu. LEGISLATIVE MECHANISMS OF CONTROL OVER INFORMATION SPACE IN INFORMATION AUTOCRACIES: THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS.....	156
Sanzharova G.F., Bak V.I., Sanzharov V.A. LEGAL FRAMEWORK OF CYBERSECURITY AND CYBERSPACE PROTECTION POLICY OF THE REPUBLIC OF POLAND.....	163
Sashchenko M.S. SOME ISSUES OF THE IMPACT OF GENDER STEREOTYPES ON THE IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF EQUALITY IN UKRAINE.....	169
Kholod Y.A. HISTORICAL ORIGINS OF THE IDEA OF GENDER EQUALITY.....	176
SECTION 2. CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW	
Balynska O. STYLIZED STATE SYMBOLISM OF UKRAINE: POSSIBILITIES AND LIMITS OF USE.....	183
Voronov M.M. A NEW PARADIGM OF LOCAL DEMOCRACY IN UKRAINE.....	190
Zinchenko O.V. CONSTITUTION OF QATAR: MAIN CHARACTERISTICS.....	198
Ivasiuk O.I. CONSTITUTIONAL AND LEGAL NATURE AND CONCEPT OF PARLIAMENTARY ELECTIONS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE APPROACHES OF UKRAINE, LITHUANIA, AND ESTONIA.....	205
Kozynets O.H., Luhyna Y.Y. CONSTITUTIONAL PRINCIPLES OF PROTECTING THE RIGHTS OF MILITARY PERSONNEL IN UKRAINE.....	210
Kolb O.S., Pyroha I.S. HUMAN INFORMATION RIGHTS IN THE DIGITAL SPACE.....	216
Korniakova T.V. THE PRINCIPLE OF EFFECTIVENESS IN THE CONVENTION MECHANISM FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS.....	222
Marushchak N.V. ADMINISTRATIVE AND TERRITORIAL STRUCTURE OF THE STATE: PECULIARITIES OF CONSTITUTIONAL REGULATION.....	228
Matat A.V. EUROPEAN HUMAN RIGHTS STANDARDS AND THEIR IMPLEMENTATION IN UKRAINE: ANALYSIS OF THE EU CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS.....	235
Monastyrskyi M.V. UKRAINE'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION DURING MARTIAL STATE: A NATIONAL REFERENDUM QUESTION.....	240

Prodan V.I. DIGITAL FORGETTING AS A PROJECTION OF THE FIFTH GENERATION OF HUMAN RIGHTS: CONCEPTUAL FOUNDATIONS AND THE FORMATION OF A NEW LEGAL INSTITUTION.....	247
Skrypniuk O.V., Martseliak O.V. INTERNATIONAL ELECTORAL STANDARDS AT WAR TIME AND POST-WAR PERIODS: SECURITY ASPECT AND PECULIARITIES OF ENSURING ELECTORAL RIGHTS.....	253
Chornolutskyi R.V. NORMATIVE DRAFTING ACTIVITY AS AN IMMANENT COMPONENT OF LAWMAKING IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW AND PEACEBUILDING.....	260
Shcherbatyuk I.O. FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF STATE POLICY IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS.....	266
SECTION 3. CIVIL LAW AND CIVIL PROCESS; FAMILY LAW; INTERNATIONAL PRIVATE LAW	
Barankova V.V. LEGAL BASIS FOR THE FUNCTIONING OF THE LATIN NOTARY SYSTEM AND THE NOTARY SYSTEM OF UKRAINE.....	273
Bugaytsev V. JUDICIAL PRACTICE IN APPLYING PART 2 OF ARTICLE 432 OF THE CIVIL PROCEDURE CODE OF UKRAINE: THE ISSUE OF THE UNIVERSALISM OF LEGAL APPROACHES.....	284
Hroshko B.B. JUDICIAL PRACTICE AS A SOURCE OF LAWMAKING IN CIVIL REGULATION OF LAND RELATIONS UNDER MARTIAL LAW.....	292
Guzhva A.M. CAUSA OF THE CONTRACT: PROLEGOMENA TO THE CHOICE OF A LEGAL MODEL DURING THE RECODIFICATION OF THE CIVIL LEGISLATION OF UKRAINE.....	299
Danko V.Y. THE IMPACT OF THE DECISIONS OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE ON THE IMPLEMENTATION OF THE NORMS OF THE CIVIL PROCEDURE CODE: SELECTED ISSUES OF LEGAL APPLICATION.....	310
Zinsu O.I., Akpo R. GENERAL CHARACTERISTICS AND SOME ASPECTS OF INHERITANCE LAW IN MODERN AND TRADITIONAL DOCTRINE OF WEST AFRICA (BASED ON MATERIALS OF A SCIENTIFIC EXPEDITION TO THE REPUBLIC OF BENIN).....	316
Ivchenko D.Y. PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF RELATIONS, THE OBJECT OF WHICH IS TEMPORARY STRUCTURES FOR CONDUCTING BUSINESS ACTIVITIES.....	324
Kavyn O., Tarasenko Kh.Y. DECLARING OF FOREIGNERS INCAPACITATED IN UKRAINE.....	332
Kanaryk Yu.S. PUBLIC-LEGAL PROTECTION OF TRADE SECRETS.....	337
Koval I.F., Vedeshyna Y.O. CIVIL LAW ASPECT OF ABUSE OF RIGHT: DOCTRINAL APPROACHES, PROBLEMS OF DEFINING THE SIGNS AND REGULATORY DETAIL.....	343
Konopka U. THE CONCEPT OF «HOUSING» THROUGH THE PRISM OF THE PRACTICE OF THE ECHR.....	349

Kryvolapov B. DETERMINING COMPETENT JURISDICTION IN CROSS-BORDER ART DISPUTES.....	354
Kronda O.Y., Mykhailiuk V.V. LEGAL REGIME OF WELL-KNOWN TRADEMARKS.....	360
Lopatnyuk V.A. LEGAL PROTECTION OF DATABASES UNDER THE LEGISLATION OF UKRAINE AND EU LAW.....	368
Niemichev D.A., Petrenko S.A. INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION OF COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS.....	375
Ostrovskyi A.M. GENERAL PRINCIPLES OF LIABILITY OF THE PARTIES FOR BREACH OF OBLIGATIONS ARISING FROM THE CONTRACT FOR THE SUPPLY OF ENERGY RESOURCES THROUGH THE CONNECTED NETWORK.....	384
Panasyuk K.T. PECULIARITIES OF THE LEGAL STATUS OF THE APPELLATE CHAMBER OF THE UKRAINIAN INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE.....	390
Pryz O.O. THE ROLE OF THE INSTITUTE OF TRUST-BASED SECURED OWNERSHIP IN THE LEGAL MECHANISM FOR THE FUNCTIONING OF AGRIBUSINESS ENTITIES.....	396
Rahimova M.S. IS INTERNET ACCESS A UNIQUE RIGHT, AN ELEMENT OF THE RIGHT TO A DIGNIFIED LIFE, OR A MEANS THAT ENSURES THE RIGHT TO T DIGNIFIED LIFE?.....	401
Romanenko V.O. FORMS OF LEGAL REGULATION OF THE RIGHT TO PARTICIPATE IN BUSINESS ASSOCIATION'S GOVERNANCE.....	407
Solohub Yu.A. EVOLUTION OF PRIVATE PROPERTY LAW IN UKRAINE AND FOREIGN LEGAL SYSTEMS.....	413
Tarasenko L.L., Tarasenko Kh.Yu. TRADEMARKS: POSITIONS OF SUPREME COURT AND THE PROBLEMS OF LEGAL REGULATION.....	419
Terekh O.A. CURRENT CHALLENGES OF IMPLEMENTING CIVIL JUDICIAL PROCEEDINGS UNDER MARTIAL STATE.....	427
Ulinets I.O. RESPONSIBILITY OF THE PARTIES TO THE AGREEMENT ON THE PROVISION OF DIGITAL CONTENT.....	432
Khuda V.V. RESEARCH OF THE PROBLEM OF PROTECTION AND DEFENSE OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION.....	438
Tsybulska O.Yu. LEGATUM & FIDEICOMMISSUM IN CONTEMPORARY INHERITANCE LAW IN UKRAINE AND SELECTED EU COUNTRIES.....	443
Shaluhina O.R. MACHINE LEARNING: CHALLENGES TO COPYRIGHT IN THE DIGITAL AGE THROUGH THE PRISM OF EU AND UKRAINIAN LAW.....	448
Yuzko T.M., Slugotska V.M., Shvets L.V. JUDICIAL PRACTICE AND LEGAL POSITIONS OF THE SUPREME COURT AS SOURCES OF LAW IN CONDITIONS OF LEGAL UNCERTAINTY.....	454

УДК 343.9: 004.49

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.1.21>

ПРАВОВІ РАМКИ КІБЕРБЕЗПЕКИ ТА ПОЛІТИКА ЗАХИСТУ КІБЕРПРОСТОРУ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Санжарова Г.Ф.,

*старший викладач кафедри романської філології
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка*

ORCID: 0000-0002-0557-9192

e-mail: h.sanzharova@kubg.edu.ua

Бак В.І.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права ННІ права
Державного податкового університету*

ORCID: 0009-0001-1269-4981

e-mail: bak.vera@gmail.com

Санжаров В.А.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права ННІ права
Державного податкового університету*

ORCID: 0000-0003-4075-8572

e-mail: v.a.sanzharov@dpu.edu.ua

Санжарова Г.Ф., Бак В.І., Санжаров В.А. Правові рамки кібербезпеки та політика захисту кіберпростору Республіки Польща.

Стаття присвячена дослідженню формування польської правової доктрини кібербезпеки та особливостям державної політики в сфері захисту кіберпростору Республіки Польща. Можна стверджувати, що Польська Республіка приділяє питанням кібербезпеки постійну увагу: відповідальність за забезпечення кібербезпеки розподілена переважно між двома міністерствами. Захист цивільного кіберпростору Польщі є одним з головних пріоритетів та прерогатив Міністерства цифрових технологій, військовий кіберпростір знаходиться в компетенції Міністерства національної оборони. Констатовано, що Польська Республіка в галузі кібербезпеки зосереджує основні зусилля на наступних основних напрямках: 1) розробка національної системи кібербезпеки; збільшення національного потенціалу для забезпечення безпеки в кіберпросторі; 2) підвищення рівня стійкості інформаційних систем державного управління та приватного сектору, а також забезпечення можливості ефективно запобігати інцидентам та реагувати на них; 3) підвищення обізнаності та компетентності громадськості в галузі кібербезпеки; 4) побудова сильної міжнародної позиції Республіки Польща в галузі кібербезпеки. Відзначено, що польські законодавці виявили певне протиріччя між забезпеченням, з одного боку, належного рівня захисту інформаційних систем, а з іншого, можливістю обмеження громадянських свобод у кіберпросторі. Позиція законодавця відносно таких обмежень: вони можуть бути запроваджені лише за умови, що кібер-захист не може бути забезпечений іншим чином. Автори вважають, що забезпечення кібербезпеки має стратегічне значення для Польщі. Зроблено висновок, що Республіка прагне будувати державну політику захисту кіберпростору шляхом підвищення рівня стійкості до кіберзагроз, посилення захисту інформації в державному, військовому та приватному секторах, а також поширення знань та передового досвіду серед підприємців та населення. «Закон про національну кібербезпеку» 2018 року започаткував процес імплементації в польське законодавство першого загальноєвропейського законодавчого акту про кібербезпеку (Директива NIS).

Ключові слова: кримінальне право, кіберпростір, кібербезпека, кіберзлочин, Національна стратегія кібербезпеки, Закон про національну кібербезпеку.

Sanzharova G.F., Bak V.I., Sanzharov V.A. Legal framework of cybersecurity and cyberspace protection policy of the Republic of Poland.

The article is devoted to the study of the formation of the Polish legal doctrine of cybersecurity and the features of state policy in the field of cyberspace protection of the Republic of Poland. It can be argued that the Republic of Poland pays constant attention to cybersecurity issues: responsibility for ensuring cybersecurity is divided mainly between two ministries. The protection of Poland's civilian cyberspace is one of the main priorities and prerogatives of the Ministry of Digital Technologies, while military cyberspace is the responsibility of the Ministry of National Defense. It was noted that the Republic of Poland focuses its main efforts in the field of cybersecurity on the following main areas: 1) development of a national cybersecurity system; increasing the national potential for ensuring security in cyberspace; 2) increasing the level of resilience of information systems of public administration and the private sector, as well as ensuring the ability to effectively prevent and respond to incidents; 3) increasing public awareness and competence in the field of cybersecurity; 4) building a strong international position of the Republic of Poland in the field of cybersecurity. It is noted that Polish legislators have identified a certain contradiction between ensuring, on the one hand, an adequate level of protection of information systems, and, on the other, the possibility of restricting civil liberties in cyberspace. The legislator's position regarding such restrictions is that they can be introduced only if cyber protection cannot be ensured in any other way. The authors believe that ensuring cybersecurity is of strategic importance for Poland. It is concluded that the Republic of Poland seeks to build a state policy for the protection of cyberspace by increasing the level of resilience to cyber threats, strengthening information protection in the public, military and private sectors, as well as disseminating knowledge and best practices among entrepreneurs and the population. The 2018 'Act on National Cybersecurity' initiated the process of implementing the first pan-European legislative act on cybersecurity (NIS Directive) into Polish law.

Key words: Criminal Law, Cyberspace, Cybersecurity, Cybercrime, National Cybersecurity Strategy, National Cybersecurity Act.

Постановка проблеми: Офіційно Польща отримала доступ до Інтернету в грудні 1991 року. Наразі відсоток польських підприємств (за виключенням великих підприємств) та домогосподарств з доступом до Інтернету все ще дещо нижчий за середній показник по ЄС, але він з року в рік зростає. Громадяни Польщі все частіше користуються послугами електронного урядування для отримання інформації з веб-сайтів державних органів, завантаження офіційних форм та подання заповнених форм. Сьогодні польська адміністрація пропонує громадянам можливість електронного користування понад 500 послугами. Портал Республіки Польща (Portal RP) стане, на думку розробників, шлюзом до всієї публічної інформації та електронних послуг. Міністерство цифрових справ Польщі (Ministerstwo Cyfryzacji) є головним урядовим відомством, відповідальним за розвиток електронного адміністрування, розвиток інфраструктури широкосмужового зв'язку, підтримку створення інтернет-контенту та електронних послуг. Польща є одним із ринків електронної комерції, що найшвидше розвиваються в Європі [1, с. 89-90]. Разом з тим, масова цифровізація сучасного суспільства створила серйозні проблеми в сфері кібербезпеки: тероризм і злочинність, дезінформацію та пропаганду, недобросовісну конкуренцію та шпигунство. У 2024 році національна «Команда реагування на інциденти комп'ютерної безпеки» (GOV CSIRT) при Агентстві внутрішньої безпеки країни зареєструвала загалом 17 439 повідомлень про потенційні ІТ-інциденти у сфері своєї компетенції, з них 3991 було класифіковано як фактичні інциденти ІТ-безпеки [2, с. 10]. Протягом 2024 року було зафіксовано 348 DDoS-атак: 1) домінували атаки з використанням методів, відомих як TCP SYN/ACK Flood та UDP Flood; 2) для перевантаження серверних ресурсів також використовувалися атаки на програми, засновані на численних HTTP GET або POST запитах. Під час аналізу джерел DDoS-атак у 2024 році слід зазначити, що геолокація найактивніших IP-адрес вказувала на США, Польщу та Фінляндію. У багатьох атаках спостерігалось використання польських IP-адрес, які були інфраструктурою VPN-сервісу. Використання описаного сервісу дозволяло зловмисникам обходити правила фільтрації мережевого трафіку на основі геолокації, що могло призвести до більшої ефективності атак. Середня тривалість зареєстрованих атак зменшилася протягом року від близько 2,5 годин до менше п'ятнадцяти

хвилин [2, с. 44–45]. DDoS-атаки не вимагають від зловмисників значних технічних навичок, а їхній ефект є переважно пропагандистським (вони зазвичай широко висвітлюються в соціальних мережах). Ці атаки спрямовані на порушення доступності інтернет-ресурсів, але зазвичай не мають довгострокових наслідків. Однак, з точки зору «хактивістів», цей тип атаки демонструє нібито слабкість ворожих країн, а також, на думку зловмисників, нібито ефективність таких дій. У випадку проросійських «хактивістів» (найвідоміші групи «Killnet», «Anonymous Sudan», «CyberArmy of Russia Reborn», «XAKNET», «Solntsepek», «UserSec», «NoName057(16)», «Zarya», «Beregini», «Z-Pentest») мотивацією, яку вони презентують у соціальних мережах, є, перш за все, підтримка дій російських військ та «покарання» країн НАТО за військову підтримку України. Постійна активність злочинних груп продовжує бути проблемою в сфері національної системи кібербезпеки.

Стан опрацювання проблематики: Кіберзлочинність завдає шкоди світовій економіці, національній безпеці і соціальній стабільності окремих країн та індивідуальним інтересам. Поточні зусилля щодо пом'якшення загроз кіберзлочинності насамперед зосереджені на технічних заходах, але цього недостатньо. Труднощі в розумінні кіберзлочинності починаються з мінливості термінології та відсутності узгодженості законодавства про кіберзлочинність у різних юрисдикціях. Кібербезпекові проблеми потребують правового визначення. Вивчення досвіду виявлення, атрибуції та протидії кіберзлочинності окремих країн, розвитку кібербезпекового законодавства та вдосконалення національних організаційних кібербезпекових структур привертають постійно зростаючу увагу дослідників (М. Карпюк, К. Качмарек, М. Мацелик, О. Павлюх, В. Пізло, В. Санжаров та інші) [3, с. 73–95; 4, с. 645–663; 5, с. 303–306; 6, с. 219–227; 7, с. 28–30]. Польський досвід створення та удосконалення кібербезпекового законодавства, імпліmentaції в нього «Європейської директиви про безпеку мереж та інформаційних систем» («Network and Information System Security», NIS) від 2018 року проаналізовано в роботах Йоанни Швентковської (Świątkowska), Ізabeli Альбріхт (Albrycht), Домініка Скоковського (Skokowski), Домініки Дзівіш (Dziwisz), Малгожати Чурик (Czuryk), Мирослава Карпюка (Karpuk), Войцеха Пізло (Pizło), Кшиштофа Качмарка (Kaczmarek) та інших [8; 1, с. 89–98; 9, с. 43–52; 10, с. 31–43; 11, с. 234–245; 4, с. 645–663]. Національна стратегія та правові засади кібербезпеки Польської Республіки безумовно потребують дослідницької уваги та подальшого детального вивчення.

Метою цієї статті є дослідження формування польської правової доктрини кібербезпеки та особливостей державної політики в сфері захисту кіберпростору Республіки Польща.

Виклад основного матеріалу: Перший стратегічний документ, виключно присвячений кібербезпеці Польщі був опублікований під назвою «Політика захисту кіберпростору Республіки Польща» у червні 2013 року колишнім Міністерством адміністрації та цифровізації (Ministerstwo Cyfryzacji i Administracji, MAC) та Агентством внутрішньої безпеки (Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, ABW). У січні 2015 року Бюро національної безпеки (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, BBN) опублікувало другий стратегічний документ – «Доктрину кібербезпеки Республіки Польща» («Doktryna Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej»). Ця доктрина є концептуальним та виконавчим документом, пов'язаним зі «Стратегією національної безпеки Республіки Польща 2014 року» («Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej»). Вона встановила пріоритети та цілі у сфері кібербезпеки, вказала на існуючі загрози, ризики та можливості, визначила найважливіші завдання в рамках побудови державної системи кібербезпеки: 1) оцінка та запобігання (протидія) кіберзагрозам, пошук можливостей зниження ризиків; 2) захист та оборону польської системи інформаційно-комунікаційних технологій; 3) відновлення ефективності та функціональності ІКТ-систем після можливої атаки. Вперше з'явилася офіційна заява про необхідність проведення не лише оборонних, а й наступальних кібер-операцій [1, с. 90–92].

Відповідальність за забезпечення кібербезпеки в Польщі розподілена переважно між двома міністерствами. Захист цивільного кіберпростору Польщі є одним з головних пріоритетів та прерогатив Міністерства цифрових технологій, створеного 7 грудня 2015 року. У складі Міністерства цифрових справ у 2015 році було створено Департамент кібербезпеки, який відповідає за координацію всіх завдань у сфері кібербезпеки. До них належать розробка, впровадження та перегляд стратегічних документів з питань кібербезпеки; ініціювання дослідницьких та розробницьких проектів та поширення знань з кібербезпеки; організація як національної, так і міжнародної співпраці у сфері кібербезпеки (особливо з Європейським Союзом); розробка навчальних планів та навчання; ведення реєстру уповноважених з кібербезпеки; забезпечення виконання завдань мі-

ністра у сфері державної оборони; вирішення питань, що стосуються кризового менеджменту; виконання функцій національного контактного пункту для збору інформації про кіберінциденти в національному масштабі; та нагляд за інформаційною та комунікаційною безпекою міністерства [1, с. 92–94].

Політика захисту кіберпростору була змінена у травні 2017 року резолюцією про Національні рамки політики кібербезпеки Республіки Польща на 2017–2022 роки. Головною метою Національної рамкової програми було заявлено забезпечення високого рівня безпеки для державного і приватного секторів економіки та громадян під час надання або використання ключових цифрових послуг. Було визначено наступні завдання майбутньої національної системи кібербезпеки: 1) досягнення здатності координувати в національному масштабі дії з запобігання, виявлення, протидії та мінімізації наслідків інцидентів, що порушують безпеку ІКТ-систем критично важливих для функціонування держави [9, с. 43–52]; 2) збільшення національного потенціалу та компетенції у сфері безпеки в кіберпросторі; 3) розбудова сильної міжнародної позиції Польщі у сфері кібербезпеки. Набрання чинності «Закону про національну кібербезпеку» від 5 липня 2018 року («Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa») [12] започаткувало процес імплементації в польське законодавство першого загальноєвропейського законодавчого акту Європейського Парламенту та Ради ЄС про кібербезпеку («Директива про безпеку мереж та інформаційних систем», Директива NIS) [13]. Польський законодавець визначив кібербезпеку як здатність інформаційних систем протистояти будь-яким діям, що ставлять під загрозу конфіденційність, цілісність, доступність та автентичність оброблюваних даних або пов'язаних з ними послуг, що надаються через системи ІКТ [12]. Було відзначено, що для забезпечення кібербезпеки необхідно забезпечити належний рівень захисту інформаційних систем. Стаття 2 (4) «Закону» навіть визнавала можливість і прийнятність в певних особливих випадках обмеження громадянських свобод у кіберпросторі заради забезпечення кібербезпеки інформаційних систем. Однак обмеження громадянських свобод можуть бути запроваджені лише за умови, що такий захист не може бути забезпечений іншим чином [12; 10, с. 31–43].

Директива NIS вимагала від усіх держав-членів ЄС гарантувати мінімальний рівень національних можливостей кібербезпеки шляхом створення компетентних органів з мережевої та інформаційної безпеки, а також команд для реагування на комп'ютерні інциденти – Європейську мережу національних CSIRT («Команд реагування на інциденти комп'ютерної безпеки») [13]. Закон від 5 липня 2018 року створив в Польщі три «команди» національного рівня. Перша при Агентстві внутрішньої безпеки (ABW) мала відповідати за виявлення, атрибуцію та реагування на інциденти пов'язані з функціонуванням державної адміністрації, Національного банку Польщі (Narodowy Bank Polski), Польського національного банку розвитку (Bank Gospodarstwa Krajowego) та операторів критичної інфраструктури. Закон про національну систему кібербезпеки виокремив кілька ключових секторів для функціонування держави: енергетику, транспорт, банківську та фінансову ринкову інфраструктуру, охорону здоров'я, постачання питної води (включаючи розподіл) та цифрову інфраструктуру [1, с. 95]. Серйозні інциденти належать до категорії інцидентів, які тягнуть за собою серйозні наслідки. Згідно зі статтею 2 (7) «Закону про національну кібербезпеку», вони визначаються як інциденти, що спричиняють або можуть спричинити серйозне погіршення якості або переривання безперервності основної послуги. Згідно зі статтею 2 (16) «Закону про національну кібербезпеку», життєво важлива послуга – це послуга, яка має вирішальне значення для підтримки критично важливої соціальної чи економічної діяльності. Таким чином, важливість цих послуг як для суспільства, так і для економіки є дуже високою. Однак серйозні інциденти не становлять значної частини всіх кібер-інцидентів за період з 2019 по 2023 роки. У 2019 році було 9 таких інцидентів, у 2020 році – 32, у 2021 році – 36, у 2022 році – 30 та у 2023 році – 40 [3, с. 84; 15]. У секторі державного управління, у 2019 році було зареєстровано 336 кібер-інцидентів, у 2020 році – 388, а у 2021 році – 429. У наступні роки тенденція до зростання продовжилася: у 2022 році було зареєстровано 757 інцидентів, а у 2023 році – 2234. Для порівняння, у сфері освіти та виховання у послідовні роки аналізованого періоду було зареєстровано відповідно 62, 71, 142, 167 та 354 кібер-інциденти [3, с. 85–86].

Друга «команда» (CSIRT MON) відповідальна за всі інциденти, пов'язані з національною обороною, була створена при Міністерстві національної оборони. Під час саміту НАТО у Варшаві у 2016 році було заявлено, що захист кіберпростору є одним з основних завдань колективної оборони НАТО. Відповідно, кіберпростір був визнаний зоною військових операцій. У 2018 році

Міністерство національної оборони запустило програму cyber.mil.pl для розвитку та зміцнення потенціалу кібербезпеки Польщі. При Міністерстві створено Національний центр кібербезпеки (Narodowe Centrum Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni, NCBC) [1, с. 94-95].

Третя «команда» – «Дослідницька та академічна комп'ютерна мережа» («Naukowa Akademicka Sieć Komputerowa», NASK) відповідає за координацію інцидентів, що стосуються всіх інших суб'єктів (більшості ключових операторів і постачальників цифрових послуг та місцевих органів влади), за проведення наукової та дослідницької діяльності в галузі безпеки, організацію освітніх заходів та популяризацію ідеї інформаційного суспільства [1, с. 96].

Необхідність врахування нових викликів, пов'язаних з кібербезпекою (як от безпека хмарних обчислень та запровадження технології 5G тощо) призвели до появи оновленої «Національної стратегії кібербезпеки Польщі на 2019–2024 роки». «Стратегія» приділила більше уваги розширенню системи обміну інформацією про кіберзагрози, а також буде координації дій правоохоронних органів в боротьбі з кіберзлочинністю (включаючи кібершпигунство або гібридні інциденти) [3, с. 82–86].

У квітні 2019 року Польща приєдналася до створеної за міжнародною ініціативою в 2014 році «Спільної цільової групи з боротьби з кіберзлочинністю» («Joint Cybercrime Action Taskforce», J-CAT), яка розміщується в штаб-квартирі Європейського центру боротьби з кіберзлочинністю Європолу в Гаазі. Основні завдання J-CAT включають переслідування кіберзлочинців (таких як шкідливе програмне забезпечення, ботнети та вторгнення) або осіб, які сприяють чи посереднюють таку діяльність (непробивний хостинг, послуги боротьби з антивірусом, оренда та прокат інфраструктури, відмивання грошей, включаючи віртуальні валюти); боротьба з інтернет-шахрайством (системи онлайн-платежів, кардинг, соціальна інженерія); та сексуальна експлуатація дітей в Інтернеті (мережі реєр-to-реєр та анонімний доступ, як-от мережі Darknet, прями трансляції сексуального насильства над дітьми) [14].

Висновок: Таким чином, можна стверджувати, що Польська Республіка приділяє питанням кібербезпеки постійну увагу: відповідальність за забезпечення кібербезпеки розподілена переважно між двома міністерствами. Захист цивільного кіберпростору Польщі є одним з головних пріоритетів та прерогатив Міністерства цифрових технологій, військовий кіберпростір знаходиться в компетенції Міністерства національної оборони. «Закон про національну кібербезпеку» від 5 липня 2018 року започаткував процес імплементації в польське законодавство першого загальноєвропейського законодавчого акту Європейського Парламенту та Ради ЄС про кібербезпеку («Директива про безпеку мереж та інформаційних систем», Директива NIS). Треба відзначити, що Польська Республіка в галузі кібербезпеки зосереджує основні зусилля на наступних основних напрямках: 1) розробка національної системи кібербезпеки; збільшення національного потенціалу для забезпечення безпеки в кіберпросторі; 2) підвищення рівня стійкості інформаційних систем державного управління та приватного сектору, а також забезпечення можливості ефективно запобігати інцидентам та реагувати на них; 3) підвищення обізнаності та компетентності громадськості в галузі кібербезпеки; 4) побудова сильної міжнародної позиції Республіки Польща в галузі кібербезпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Dziwisz D. Cybersecurity of Poland. Legal and organizational framework. *Routledge Companion to Global Cyber-Security Strategy* / ed. S.N. Romaniuk, M. Manjikian. London-New York: Routledge, 2021. P. 89–98.
2. Raport o Stanie Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni RP w 2024 roku. Warszawa, 2025. 121 p. URL: <https://csirt.gov.pl/cer/publikacje/raporty-o-stanie-bezpi/983>, Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-cyberprzestrzeni-RP-w-2024-roku.html (дата звернення: 28.05.2025).
3. Gaie C., Karpiuk M., Spaziani A. Cybersecurity in France, Poland and Italy. *Studia Iuridica Lublinensia*. 2025. Vol. 34 (1). S. 73–95. DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/sil.2025.34.1.73-95>.
4. Karpiuk M., Pizło W., Kaczmarek K. Cybersecurity Management – Current State and Directions of Change. *International Journal of Legal Studies*. 2023. Vol. 14 (2). P. 645–663.
5. Павлюх О.А., Санжарова Г.Ф. Атрибуція злочину як критично важлива проблема кібербезпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 303–306. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/72>.

6. Павлюх О.А., Санжарова Г.Ф., Санжаров В.А. Виклики сучасної кібербезпеки: інституційні і правові відповіді Німеччини. *Ірпінський юридичний часопис. Серія: право*. 2023. Вип. 3 (12). С. 219–227. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154.3\(12\).2023.219-227](https://doi.org/10.33244/2617-4154.3(12).2023.219-227).
7. Мацелик М.О., Санжарова Г.Ф., Санжаров В.А. Третя національна стратегія кібербезпеки Великої Британії: політика «на майбутнє» в динамічному технічному середовищі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 28–30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/5>.
8. Świątkowska J., Albrycht I., Skokowski D. National Cyber Security Organisation: Poland. Tallinn: NATO CCDCOE, 2017. 28 p. URL: https://ccdcoe.org/uploads/2018/10/NCSO_Poland_2017.pdf (дата звернення: 28.05.2025).
9. Czuryk M. Cybersecurity and Protection of Critical Infrastructure. *Studia Iuridica Lublinensia*. 2023. Vol. 32 (5). S. 43–52. DOI: <https://doi.org/10.17951/sil.2023.32.5.43-52>.
10. Czuryk M. Restrictions on the Exercising of Human and Civil Rights and Freedoms Due to Cybersecurity Issues. *Studia Iuridica Lublinensia*. 2022. Vol. 31 (3). P. 31–43. DOI: <https://doi.org/10.17951/sil.2022.31.3.31-43>.
11. Karpiuk M. The Cybersecurity Strategy of the Republic of Poland as a Source of Internal Law. *Cybersecurity and Law*. 2024. Vol. 12 (2). P. 234–245.
12. Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa. URL: <https://csirt.gov.pl/cer/prawo/962,Prawo.html> (дата звернення: 28.05.2025).
13. Network and Information System Security. *Nis-2-directive*: веб-сайт. URL: <https://www.nis-2-directive.com> (дата звернення: 28.03.2025).
14. Joint Cybercrime Action Taskforce. веб-сайт. URL: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/joint-cybercrime-action-taskforce> (дата звернення: 28.03.2025).
15. Raport o Stanie Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni RP w 2023 roku. Warszawa, 2024. URL: <https://csirt.gov.pl/cer/publikacje/raporty-o-stanie-bezpi/980>, Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-cyberprzestrzeni-RP-w-2023-roku.html (дата звернення: 28.05.2025).